

คำกล่าวเปิด
การประชุมวิชาการประจำปีโครงการ BRT ครั้งที่ 9
“๑๐ ปี BRT ก้าวไกล มีชุมชนทรัพย์และภูมิปัญญาไทยมาแสดง”

โดย

ฯพณฯ อ่ำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี

โรงแรมโซฟิเทล ราชอาอคิด จังหวัดขอนแก่น

วันที่ 10-13 ตุลาคม พ.ศ. 2548

ขอขอบคุณ ศ.วิสุทธิ์ ไบไม่ หัวหน้าโครงการ BRT รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน การประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมเนื่องในโอกาสครบรอบ 10 ปีของโครงการ BRT ผมจึงขอทบทวนให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านได้ทราบว่า การประชุมวิชาการประจำปีโครงการ BRT จัดมาแล้ว 9 ครั้ง ครั้งที่ 1 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 17-19 ตุลาคม 2540 โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่, ครั้งที่ 2 จัดเมื่อวันที่ 12-15 ตุลาคม 2541 โรงแรมเจริญธานี จังหวัดขอนแก่น, ครั้งที่ 3 จัดเมื่อวันที่ 11-14 ตุลาคม 2542 โรงแรมเจบี หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, ครั้งที่ 4 จัดเมื่อวันที่ 9-12 ตุลาคม 2543 โรงแรมอัมรินทร์ลากูน จังหวัดพิษณุโลก, ครั้งที่ 5 จัดเมื่อวันที่ 8-11 ตุลาคม 2544 โรงแรมนภาลัย จังหวัดอุดรธานี, ครั้งที่ 6 จัดเมื่อวันที่ 9-12 ตุลาคม 2545 โรงแรมทวินโลตัส จังหวัดนครศรีธรรมราช, ครั้งที่ 7 จัดเมื่อวันที่ 13-16 ตุลาคม 2546 โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่, ครั้งที่ 8 จัดเมื่อวันที่ 14-17 ตุลาคม 2547 โรงแรมไดมอนด์พลาซ่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี และครั้งที่ 9 จัดเมื่อวันที่ 10-13 ตุลาคม 2548 โรงแรมโซฟิเทล ราชอาอคิด จังหวัดขอนแก่น

พื้นที่ภาคอีสานมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 200 เมตร โดยมียอดเขาสูงสุดอยู่ที่ภูพานสูงเพียง 400 เมตรจากระดับน้ำทะเลเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีเทือกเขาพนมดงรักซึ่งอยู่ในเขตอีสานใต้และมีความน่าสนใจอยู่หลายประการ เช่น อ่าเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี จะมีปรากฏการณ์ธรรมชาติเกิดขึ้นทุกเดือนกันยายนของทุกปี กล่าวคือ มีขบวนของกุงฝอยจำนวนมากนับเป็นแสนๆ ตัวว่ายน้ำขึ้นไป แต่พอถึงแก่งลำดวนซึ่งน้ำค่อนข้างไหลแรง กุงฝอยว่ายทวนน้ำไม่ไหวก็จะพากันเดินดิ่งขึ้นไปประยะไกล จนกระทั่งผ่านพ้นช่วงที่น้ำแรงก็ลงน้ำว่ายต่อไป เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลากลางวัน อาจเป็นการว่ายน้ำเพื่อไปวางไข่ ผสมพันธุ์ หรือหาอาหาร ซึ่งยังไม่มีการศึกษาวิจัย

จังหวัดขอนแก่นมีแหล่งไดโนเสาร์ที่สำคัญคืออ่าเภอภูเวียง ซึ่งลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขารูปเมลิ็ดถั่ว มีกำแพงสูงประมาณ 700 เมตรล้อมรอบ มีทางเข้าเพียงทางเดียว ข้างในจะมีหมู่บ้านประมาณ 5-6 หมู่บ้าน ไดโนเสาร์ที่นี่จะมีขนาดเล็กกว่าที่พบในพื้นที่ภูเก้าหรือถ้าไปทางจังหวัดเลย ผ่านอ่าเภอภูหลวงก็มีเส้นทางไปดูไดโนเสาร์ได้เช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่าภาคอีสานนั้นเป็นแหล่งไดโนเสาร์ ไม่ว่าจะเป็นจังหวัดเลย ขอนแก่น กาฬสินธุ์ สมัยก่อนไดโนเสาร์คงจะเดินเที่ยวเล่นอยู่แถวนี้เต็มไปหมด

ภูเขาทางภาคอีสานมีลักษณะที่เรียกว่า เคเบิลแลนด์ (cable land) กล่าวคือเป็นภูเขาที่มีลักษณะด้านบนตัดจะสังเกตเห็นภูเขาลักษณะดังกล่าวได้ในเขตลำตะคองและที่จังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น แต่ที่เห็นชัดเจนที่สุดคือภูกระดึงและภูหลวง ระหว่างภูกระดึงกับภูหลวงจะมีภูเขาสูงหนึ่งเรียกว่าภูหอ ทุกคนคงวาดภาพไว้ว่าจะสวยเพราะไม่มีใครเคยเข้าไป วันหนึ่งมีโอกาสได้นั่งเครื่องบินผ่าน เห็นทุ่งหญ้าเขียวอยู่ข้างบน แต่พอหนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันที่ 17 เมษายน 2547 ลงหัวข้อข่าวว่า พืชภูเขาสูงสุดเสียว ปรากฏว่าต้องผิดหวังเพราะพบแต่ทุ่งหญ้าถูกเผา น้ำก็ไม่ค่อยอยากไปเที่ยวก็ต้องได้เชือกขึ้นไป 20 เมตร

ผมได้มีโอกาสอ่านเอกสารประกอบการประชุมถือว่ามหัศจรรย์มาก เพราะช่วงเวลา 10 ปี โครงการ BRT ได้ค้นพบสิ่งมีชีวิตชนิดใหม่ถึง 500 ชนิด และมีบทความวิชาการตีพิมพ์ 450 เรื่อง นับว่ามีงานที่สะสมอยู่มากมาย งานบางอย่างมันลึกซึ้งเกินกว่าที่นักวิชาการด้านพืชอย่างผมจะเข้าถึง อย่างพวกไร จุลินทรีย์ โไลเคน สาหร่าย แต่ที่สนใจคือการนำสาหร่ายมาทำลาบ ที่เรียกว่า สาหร่ายเห็ดลาบ

โครงการ BRT มีความแตกต่างจากโครงการอื่น กล่าวคือมีฝ่ายเลขานุการที่ทำหน้าที่ประสานงาน และมีการติดตามงานอย่างเข้มแข็ง จึงทำให้มีผลงานออกมาเป็นกอบเป็นกำชัดเจน ผิดกับสมาคมอื่นๆ ที่จัดประชุมกันมาหลายปี ได้ผลผลิตเป็นรายงานซึ่งแยกกันทำ อย่างไรก็ตามโครงสร้างของโครงการ BRT นั้นไม่ค่อยถาวรต้องอาศัยงบประมาณจากศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (ศช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงและหวังว่าทางรัฐบาลคงจะเห็นความสำคัญของงานนี้ ในการให้งบประมาณหรือจัดตั้งเป็นหน่วยงานที่ถาวรมากขึ้น เพราะเป็นงานที่น่าชื่นชมจริงๆ ผมเห็นเอกสารประกอบการประชุมแล้วมหัศจรรย์เพราะหนังสือที่เขียนขึ้นมาชิ้นนี้ไม่ใช่เรื่องธรรมดา ผมเขียนบทความทางวิชาการเพียงเรื่องเดียวไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ต้องตรวจชื่อวิทยาศาสตร์แล้วตรวจอีก พิมพ์แล้วพิมพ์อีก การเขียนบทความนั้นยากมาก ต้องขอชมเชย และต้องขอแสดงความยินดีเพราะเป็นการประชุมที่ผู้เข้าร่วมประชุมมากเท่าที่เคยมีมา โดยเฉพาะการประชุมปีหลังๆ นี้มีผู้เข้าร่วมประชุมมากถึง 500-600 คน

ความหลากหลายทางชีวภาพนั้นมีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอย่างมาก เมื่อวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ปีระกา ก่อนพุทธกาลประมาณ 44 ปี 4 เดือน หรือประมาณ 2,592 ปีมาแล้ว พระพุทธเจ้าได้แสดงพระโอวาทกัณฑ์แรกกับปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ปัจจุบันเรียกว่า สารนาถ กรุงพาราณสี ประเทศอินเดีย ปฐมเทศนาตอนหนึ่งกล่าวว่าการดำเนินชีวิตเป็นพระภิกษุหรือภิกษุณีต้องเดินทางสายกลาง ซึ่งต่อมาเรารู้จักกันในคำว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” พระองค์เห็นว่าทุกอย่างในธรรมชาติอยู่อย่างผสมผสาน ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์พืชพื้นเมือง พันธุ์สัตว์พื้นเมือง แม้แต่คนพื้นเมือง พวกที่ไม่สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับธรรมชาติได้ก็จะสูญพันธุ์ไป แต่คนที่เดินสายกลางจะดำรงอยู่ได้ เพราะฉะนั้นหลักที่พระองค์สอนคือ การเดินทางสายกลางอย่าไปโต่งหรือสุดขอบมากเกินไป ยกตัวอย่างเมื่อเกิดโรคไข้หวัดนกระบาดบางคนไม่เข้าใจไปฆ่าไก่ชนหมด ความจริงแล้วไก่ชนหรือไก่พื้นเมืองจะทนโรคเขตร้อนได้ดี อีกเรื่องหนึ่งที่กำลังถกเถียงกันระหว่างการสร้างเขื่อนกับการเก็บป่าเอาไว้ ทางที่ดีที่สุดคือพยายามพิจารณาด้วยการใช้สายกลาง อย่าไปมองสุดโต่งว่าเขื่อนต้องสร้างเพราะขาดน้ำหรือว่าป่าต้องเก็บไว้ไม่ให้สร้างเขื่อน มันจะต้องหาทางสายกลางว่าควรจะให้ชลประทานเท่าไร ให้ป่าเท่าไร ให้อุตสาหกรรมเท่าไร

ผมหวังว่าการประชุมครั้งนี้คงประสบความสำเร็จเหมือนอย่างที่เคยมา แล้วก็ขอให้ทุกท่านมีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ ผลการประชุมครั้งนี้ควรจะเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศของเราต่อไป สุดท้ายนี้ขออวยพรให้ทุกท่านที่มาร่วมสมมนาในครั้งนี้ จงประสบความสำเร็จ สุข ความสวัสดิ์ทั่วกัน ผู้ที่สนใจความหลากหลายทางชีวภาพ ก็ขอให้ชีวิตที่ยั่งยืน สามารถต่อสู้ชีวิตในสังคมไทยได้ตลอดไป ผมขอเปิดการประชุม ณ บัดนี้